

You have downloaded a document from
RE-BUS
repository of the University of Silesia in Katowice

Title: Drukarze i nakładcy z Bazylei w inkunabułach z Biblioteki
Jasnogórskiej w Częstochowie

Author: Leonard Ogierman

Citation style: Ogierman Leonard. (2017). Drukarze i nakładcy z Bazylei w
inkunabułach z Biblioteki Jasnogórskiej w Częstochowie. W: T. Wilkoń (red.),
"O etosie książki : studia z dziejów bibliotek i kultury czytelniczej" (S. 175-
188). Katowice : Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego

Uznanie autorstwa - Użycie niekomercyjne - Bez utworów zależnych Polska - Licencja
ta zezwala na rozpowszechnianie, przedstawianie i wykonywanie utworu jedynie w celach
niekomercyjnych oraz pod warunkiem zachowania go w oryginalnej postaci
(nie tworzenia utworów zależnych).

UNIwersYTET ŚLĄSKI
W KATOWICACH

Biblioteka
Uniwersytetu Śląskiego

Ministerstwo Nauki
i Szkolnictwa Wyższego

LEONARD OGIERMAN
Uniwersytet Śląski w Katowicach

Drukarze i nakładcy z Bazylei w inkunabułach z Biblioteki Jasnogórskiej w Częstochowie

Klasztor na Jasnej Górze w Częstochowie, założony w 1382 roku dla sprowadzonych z Węgier przez Władysława Opolczyka mnichów zakonu Świętego Pawła Puustelnika, otoczony protekcją królewską oraz sławiony cudownym obrazem Matki Boskiej, stał się miejscem pielgrzymkowym i sanktuarium o ponadregionalnym znaczeniu. Z tymi faktami wiąże się obecność na Jasnej Górze licznych kolekcji, które na przestrzeni wieków tworzyły składane tam dary. Są różnej wartości materialnej, a wielkiej emocjonalnej i duchowej, i nie zawsze związane z kultem religijnym.

Jest wśród nich niezwykła kolekcja biblioteczna. Jej obecność w tym miejscu ma związek z obowiązkami duszpasterskimi i kaznodziejskimi, wymagającymi stałego kontaktu z książką i wiedzą pisaną. Jednak zasoby Biblioteki oraz tematyczna różnorodność wykraczają poza zakres wspomnianych obowiązków. Wielowiekowa troska o jej kształt i rozwój sprawiły, że klasztor na Jasnej Górze to nie tylko najważniejsze sanktuarium narodowe, ale także ośrodek naukowy książki dawnej, dostępny nie tylko paulińskiemu środowisku zakonnemu. Prezentowany fragment kolekcji, ograniczony do inkunabułów wytłoczonych w warsztatach Bazylei, potwierdza tę opinię.

Biblioteka Ojców Paulinów na Jasnej Górze w Częstochowie posiada 286 inkunabułów i 868 starodruków, wytłoczonych do 1550 roku. Są to wielkości, które upoważniają do stwierdzenia, że kolekcja najstarszych druków z tej księżnicy jest reprezentatywna dla rozwoju i lokalizacji europejskiego drukarstwa w okresie jego historycznych początków. Zachęca także do przedstawienia sylwetek czołowych mistrzów typografii z tego okresu, ich dokonań zawodowych, często burzliwych

doświadczeń życiowych, sukcesów i niepowodzeń. Drukarze to jedna z najstarszych zorganizowanych grup zawodowych. Jak na owe czasy dobrze wykształceni, często z uniwersyteckim dyplomem, strzegli oni swojego powiązanego rozlicznymi więzami rodzinnymi środowiska, nie dopuszczając do niego osób postronnych.

W kolekcji Biblioteki Jasnogórskiej najwięcej inkunabułów pochodzi z niemieckich oficyn drukarskich oraz z Wenecji. Najliczniej reprezentowany jest Straszburg, bo przez 84 inkunabuły, wytłoczone w 6 oficynach, dalej Wenecja i Bazylea. W przypadku ośrodka weneckiego w zbiorach znajduje się 46 inkunabułów, wytłoczonych w 26 warsztatach, natomiast 35 inkunabułów z Bazylei jest dziełem 5 typografów z tego miasta.

Na fenomen niezwyklego rozwoju sztuki typograficznej w Bazyleiłożyły się fundacja i lokalizacja w tym mieście w 1459 roku uniwersytetu, sprzyjające położenie geograficzne oraz doskonale prosperujące wytwórstwo papieru. Pierwszy młyn papierniczy w Bazylei był własnością Hansa Halbysena i działał już od 1440 roku. Kolejny, powstał w rok później, był dziełem braci, Antonia i Michaela Galliaziano z Piemontu. Usytuowany w dzielnicy St. Alban uczynił z tego miejsca najstarszy przemysłowy ośrodek w mieście. Oba młyny wytwarzały papier znany ze swoich walorów jakościowych na całym kontynencie¹.

Za pierwszych drukarzy działających w Bazylei uznaje się Bertholda Ruppeła z Hanau, Michaela Wensslera ze Strasburga i Bernharda Richela z Ehenwiler. W archiwach miejskich zapisano, że Ruppel obywatelstwo miasta uzyskał w 1477, a zmarł w 1494 roku. Fakt obecności w Bazylei Wensslera został odnotowany w 1462 roku w rejestrze studentów miejscowego uniwersytetu. Jako drukarz zadebiutował w 1472 roku *De consolatione philosophiae* Boecjusza. Jego oficyna działała w Bazylei co najmniej do około 1491 roku. W kolejnych latach pracował w Cluny, Mâcon i Lyonie, by w 1499 roku ponownie osiąść w Bazylei. W 1472 roku oficynę drukarską uruchomił również Richel. Obok drukarstwa zajmował się księgarstwem, a także handlował papierem. Zmarł w 1482 roku i przez dalsze

¹ Artykuł został opracowany na podstawie m.in.: J. BENZIG: *Die Buchdrucker des 16. und 17. Jahrhunderts im deutschen Sprachgebiet*. Wiesbaden 1963, s. 311; G.A.E. BOGENG: *Geschichte der Buchdruckerkunst*. Bd. 1. Dresden 1930, s. 369–377, 379; E. BÜCHLER: *Die Anfänge des Buchdrucks in der Schweiz*. Bern 1951, s. 31–34; C. CLAIR: *A History of European Printing*. London 1976, s. 28–29, 134–135, 88–89; F. EGGER: *Die Universität Basel. Hauptdaten ihrer Geschichte 1460–2010*. Basel 2010; F. GELDERNER: *Die deutschen Inkunabeldrucker*. Bd. 1: *Das deutsche Sprachgebiet*. Stuttgart 1968, s. 113–114, 128–130; B.C. HALPORN: *The correspondence of Johann Amerbach*. University of Michigan 2000, s. 1–13; E. HILGERT: *Johann Froben and the Basel University Scholaris*. „The Library Quarterly. Information, Community, Policy” 1971, no. 41, s. 141–169; P. RIETBERG: *Europe. A Cultural History*. London 1998, s. 283–301; E. STICKELBERGER: *Basels Humanistenzeit*. Basel 1947, s. 13; P. TSCHUDIN: *Basler Papiermühle, Schweizerisches Museum für Papier, Schrift und Druck. Basler Papiermühle*. Basel 2002, s.nlb.; T. WILHELM: *Johann Bergmann von Olpe in Basel*. „Olpe in Geschichte und Gegenwart” 1994, Nr. 2, s. 72–87.

trzy lata oficyną zarządzała wdowa Anna. Cenionym drukiem Richela jest *Spiegel Menschlicher Behältnis* z 1476 roku. Zawiera liczne drzeworyty, o wyraźnych wpływach niderlandzkiej szkoły ilustracji.

W latach 1492–1494 w Bazylei przebywał Albrecht Dürer, którego prace zdobią druki mistrzów z tego miasta. Jednym z nich był siostrzeniec i dziedzic oficyny Richela, Nicolaus Kessler z Bottwar. Oficynę krewnego przejął w 1485 roku. Wcześniej na miejscowym uniwersytecie uzyskał w 1477 roku stopień bakałarza, a obywatelstwo miasta nabył w 1480 roku. Czynnym zawodowo drukarzem był do 1509 roku, a od 1496 roku reprezentował we władzach miasta swoje środowisko, piastując funkcję mistrza cechu. Drzeworyt autorstwa Albrechta Dürera w drukach Kesslera zidentyfikowano w *Epistolae, cum Tabulis Theodori Laelii* św. Hieronima z 1492 roku. Przedstawia on autora dzieła i zawiera charakterystyczną sygnaturę mistrza.

Typografem wielkiego formatu był Johann Amerbach (ok. 1441–1513). Ten z pochodzenia Frankończyk zdobył w Paryżu solidne wykształcenie uniwersyteckie oraz odbył staż korektorski w norymberskiej oficynie Antona Kobergera. W 1477 roku osiadł w Bazylei, gdzie uruchomił oficynę drukarską. W roku 1479 Amerbach podjął się druku Biblii łacińskiej, co zwiastowało niepoślednie typograficzne możliwości jego drukarni. Około 1480 roku wytłoczył *Vocabularium breuiloquus* autorstwa znanego grezysty Johanna Reuchlina (1455–1522). Obracał się zresztą w kręgu profesorów bazylejskiego uniwersytetu, wydając ich prace naukowe. Biblia Amerbacha była wielokrotnie wznawiana aż do 1489 roku. Z ilustrowanych inkunabułów wytłoczonych w jego oficynie dobrze znany jest *Zeitglöcklein* z 1492 roku. Zawarte w nim ilustracje, obok scen rodzajowych, zawierają rozbudowaną ornamentykę roślinną, tworzącą charakterystyczną bordiurę. Interesującym inkunabułem jest popularna pod koniec XV wieku moralizatorska satyra *Stultifera Navis* Sebastiana Branta z 1494 roku. Autor w jednej z rycin został przedstawiony w żartobliwej, a nawet karykaturalnej konwencji surowego nauczyciela ze szlafmycą na głowie. Utwór ten był wielokrotnie wydawany także przez innych drukarzy bazylejskich, a szczególnie Johanna Bergmanna z Olpe (1460–1532), który specjalizował się w propagowaniu bogato ilustrowanej drzeworytami literatury ludowej, moralizatorskiej, religijnej i politycznej.

Pod koniec lat siedemdziesiątych XV wieku typografowie stanowili w Bazylei silną i liczną grupę zawodową, co upoważniało do założenia własnego cechu. Bazylejski cech drukarzy Safran był stowarzyszeniem elitarnym i hermetycznym, w którym członkostwo nabywano poprzez dziedziczenie. W szczególnych wypadkach można je było kupić, za bardzo wysoką opłatą. Ambitni adepci drukarstwa uzyskiwali członkostwo poprzez ożenek z wdową po zmarłym pryncypale. W przypadku Bazylei ten obyczaj był powszechnie praktykowany i akceptowany w tym środowisku. Z licznej grupy drukarzy bazylejskich końca XV i początku

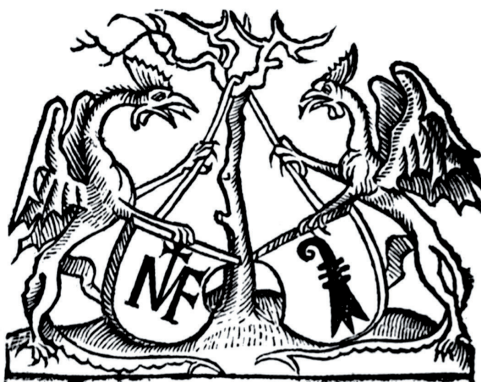
XVI wieku na przypomnienie zasługują: Johann von Besicken (1475–1480)*², Jacob Wolff (1488–1519)*, Michael Furter (1489–1516)*, Johann Petri (1441–1511) i Johann Froben (1460–1527).

Od około 1491 roku z Petrim i Frobenem zawodowo był związany wspomniany Johann Amerbach. Uchodził za człowieka uczciwego w interesach i niezawodnego, dlatego też współpraca ta układała się pomyślnie. Dzięki znajomości łaciny zajmował się odszukiwaniem i gromadzeniem rękopisów i ich kwalifikacją do druku. Zadaniem Petriego było składanie tekstu i jego tłoczenie, natomiast Frobena – korekta druku. Ta profesjonalna spółka przetrwała nawet po usamodzielnieniu się obydwu wspólników i wydała cenione słowniki łacińskie, prace św. Augustyna, teksty św. Ambrożego i ponownie Biblię łacińską. Amerbach zmarł w 1513 roku. Za życia prowadził obfitą korespondencję z nakładcami, księgarzami i typografami.

Johann Petri pochodził z Langendorfu, a z wykształcenia był lekarzem. Obywatelstwo Bazylei i członkostwo w cechu Safran nabył w 1488 roku. W dwa lata później usamodzielniał się jako drukarz, nie przerywając współpracy z Amerbachem, zmarł w 1511 roku. Zaskakiwał współczesnych bogactwem oraz różnorodnością drukowanych tekstów. Jako pierwszy zamienił czcionki gotyckie na elegancką italicę, w której wytłoczył utwory Petrarki. Trzeci z wielkich typografów bazylejskich, Johann Froben, urodził się około 1460 roku w miejscowości Hammelburg we Frankonii. Doświadczenie zawodowe zdobywał w Norymberdze, w oficynie Kobergera, gdzie praktykował w latach 1486–1490 jako korektor. Zachęcony przez Amerbacha osiedlił się w Bazylei i już w listopadzie 1490 roku nabył prawa obywatela miasta. W dwa lata później został przyjęty do elitarnego cechu Safran. Po śmierci Amerbacha, przejął w 1513 roku jego oficynę, kontynuując oraz wzbogacając świetne tradycje swojego poprzednika.

Inkunabuły bazylejskie w kolekcji Biblioteki Jasnogórskiej to 34 jednostki. Ówczesny czołowy ośrodek europejskiego drukarstwa jest w niej przekonująco reprezentowany. Najstarszą pozycją w kolekcji jest *Institutiones* Justyniana, z glosą Accursia Florentyńczyka, wytłoczone przez Wensslera w 1476 roku. Z tej oficyny pochodzą także dzieła autorstwa papieży: Bonifacego VIII, Grzegorza IX, Jana XXII i Klemensa, wszystkie wydane w 1486 roku. *Liber sextus Decretalium* Bonifacego VIII wyróżnia unikalny wielobarwny, złożony inicjał wprowadzający z rozbudowaną floraturą i portretem papieża. Również *Constitutiones* Klemensa V zdobi niezwyklej urody inicjał wprowadzający. W podobnej stylizacji utrzymany jest inicjał wstępny z *Decretum* Gratianusa, inkunabułu wytłoczonego również w 1486 roku. W kolekcji znajduje się dziesięć inkunabułów z lat 1476–1491, pochodzących z oficyny Wensslera.

2 W nawiasach oznaczonych gwiazdką podano lata aktywności zawodowej.

Ryc. 1. Sygnet drukarski Michaela Furtera
Zbiory Biblioteki Jasnogórskiej, inw. BJG 310

Ryc. 2. Kolejny sygnet drukarski Michaela Furtera
Zbiory Biblioteki Jasnogórskiej, inw. BJG 89

Ryc. 3. Sygnet drukarski Nicolausa Keslera
Zbiory Biblioteki Jasnogórskiej, inw. BJG 7385

Ryc. 4. Sygnet drukarski Michaela Wensslera
Zbiory Biblioteki Jasnogórskiej, inw. BJG 6469

Z dzieł oficyny Amerbacha znajdujących się w kolekcji jasnogórskiej na uwagę zasługują druki prac św. Augustyna. Obejmują one *Epistolae* z 1493 roku i wszystkie trzy części *Explanatio psalmorum* z 1497 roku. Od około 1494 roku nakładcą większości druków Amerbacha był Sebastian Brant. Fundamentalną pracę św. Augustyna *Summa theologica* reprezentują dwie ostatnie części, które pochodzą z 1502 roku. Od tego roku Amerbach tłoczył wspólnie z Frobenem i Petrim. Ich dokonaniem była kontynuacja druku pism św. Augustyna. Ostatnia pozycja tego mistrza w tej kolekcji to *Statuty zakonu kartuzów* z 1510 roku

Charakterystyczne dla Biblioteki Jasnogórskiej drewniane futerały nie tylko chronią, ale opatrzone sygnaturami także informują o lokalizacji dzieła w szafach bibliotecznych. W sygnaturze cyfra rzymska oznacza dział, duża litera alfabetu łacińskiego – półkę, a cyfra arabska – miejsce na półce. Część inkunabułów jest przechowywana bez futerałów, w dolnej, zamkniętej części szaf bibliotecznych. O ich lokalizacji informuje numer inwentarzowy.

Indeks typograficzny inkunabułów z Bazylei w zbiorach Biblioteki Jasnogórskiej

Index librorum laudatorum

- BAV *Bibliothecae Apostolicae Vaticanae. Incunabula*. Vol. 1–4. Citta del Vaticano 1997.
- BMC *Catalogue of books printed in the XVth century now in the Brittitish Museum*. Parts 1–12. London 1908–1985.
- C W.A. COPINGER: *Suplement to Hain's „Repertorium bibliographicum”*. Part 2. Vol. 1, 2. London 1898–1902.
- CIH G. SAJÓ, E. SOLTÉSZ: *Catalogus incunabulorum que in bibliothecis publicis Hungariae asservantur*. Vol. 1, 2. Budapest 1980.
- CKIP *Inkunabuły w Bibliotekach Polskich. Centralny katalog*. Red. A. KAWECKA-GRYCZOWA. T. 1. Wrocław 1970. T. 2: *Uzupełnienia. Indeksy*. Wrocław 1993.
- CR D. REICHLING: *Appenduices ad Hainii – Copingeri „Repertorium bibliographicum”. Additiones et emendationes*. Vol. 1–6. *Index*. Munich 1905–1911. *Supplement*. Munich 1914.
- GW *Gesamtkatalog der Wiegendrucke*. Bd. 1–7 (Lief. 1). Leipzig 1925–1940. Bd. 8 (Lief. 2–5). Bd. 9 (Lief. 1–4). Stuttgart 1973–1789.
- H L. HAIN: *Repertorium bibliographicum, in quo libri omnes ab arte typographica inventa usque ad annum MD typis expressi ordine alphabetico vel simpliciter enumerantur vel adcuratius recensentur*. Vol. 1, 2. Stuttgartiae – Lutetiae Parisiorum 1826–1838.

- HC W.A. COPINGER: *Supplement to Hain's „Repertorium bibliographicum”*. Part 1. London 1895.
- IGI *Indice generale degli incunaboli delle biblioteche d'Italia. A cura del Centro Nazionale d'Informazioni Bibliografiche*. Vol. 1–3. Comp. T.M. GUARNASCHELLI, E. VALENZIANI. Vol. 4. Comp. E. VALENZIANI, E. CERULLI. Roma 1943–1965.
- OC J.C.T. OATES: *A Catalogue of the fifteenth-century printed books in the University Library Cambridge*. Cambridge 1954.
- R D. REICHLING: *Appendices ad Hainii-Copinger „Repertorium bibliographicum”. Additiones et emendationes*. Fasc. 1–6. *Indices fasciculorum*. Monachii 1905–1911. *Supplementum*. Monachii 1914.

Johann Amerbach

Joannes DE BROMYARD, dominikanin: [Summa praedicantium]. *Incipit tabula vocalis [...]* *super su[m]mam predicantiu[m]*. [Basileae, Joannes Amerbach, non post 1484], 2°. HC 3993*, BMC III 747, CKIP 3083. – Lok. IV B 13.

EPHREM SYRUS, św.: [Sermones selecti]. *Libri Sancti Effrem de: Compunctione cordis, Iudicio dei & resurre[ctione]. Beatitudine anime. Penitentia. Luctamine spiritali. Die iudicij*. [Basileae, Joannes de Amerbach, ca 1485], 2°. HC 6597*, GW 9334, BMC III 693, CKIP 2074. – Lok. IV D 2/1a, adligat.

Joannes HEROLT, dominikanin: *Liber Discipuli de eruditio[ne] Christifideliiu[m]*. [Basileae, Joannes Amerbach, non ante 1485], 2°. HC 8519*, BMC III 748, H 39, CKIP 2732. – Inw. 8018, inw. 8022 dublet.

GUILLERMUS ALVERNUS, bp: *Rhetorica diuina de oratione domini Guillermi Parisien[sis]*. [Basileae, Joannes Amerbach, 1490], 2°. HC 8303*, BMC III 693, IGI 4605 CKIP 2620. – Lok. IV D 2/1b, adligat.

AURELIUS AUGUSTINUS, św.: [Epistolae]. *Liber Epistolarum beati Augustini episcopi hipponensis ecclesie*. Basileae, Joannes de Amerbach³, 1493, 2°. H 1969*, GW 2906, BMC III 755, IGI 995, BAV A 539, CKIP 644. – Lok. XVIII D 2/2.

PORPHYRIUS: *Libri artis logice Porphyrij et Aristotelis cu[m] explanatio[n]e magistri Joha[n]nis de lapide*. Edd. Sebastianus Brant. Basileae, Joannes Amerbach⁴, [non post 1495], 2°. HC 13300 = H 9919*, BMC III 756, IGI 845-A, BAV P 464, CKIP 4563. – Lok. VII A 17/3.

Joannes DE LAPIDE, kartuz: [Tractatus duo]. *Tractatus eiusdem magistri Joha[n]nis de lapide de propositionib[us] exponibilibus: cu[m] tractatu de arte solue[n]di importunas sophistarum argume[n]tationes*. Edd. Sebastianus Brant. Basileae,

³ „Op[er]a magistri Ioha[n]nis de Amerbach civis Basilien[sis]”.

⁴ „Per Magistrum Ioanne[m] de Amerbach Lapidani quondam discipulu[m] accuratissima impressione apud Basileam”.

Joannes Amerbach⁵, [non post 1495], 2°. HC 13300 = H 9919*, BMC III 756, IGI 845-A, BAV P 464, CKIP 4563. – Lok. VII A 17/3, adligat.

AURELIUS AUGUSTINUS, św.: [Explanatio psalmorum]. *Aurelij Augustini prima quinquagena*. Basileae, Joannes de Amerbach⁶, 1497, 2°. GW 2911, CKIP 647. – Lok. XVIII D 5/2.

AURELIUS AUGUSTINUS, św.: [Explanatio psalmorum]. *Aurelij Augustini secunda quinquagena*. Basileae, Joannes de Amerbach⁷, 1497, 2°. GW 2911, CKIP 647. – Lok. XVIII D 5/2, adligat.

AURELIUS AUGUSTINUS, św.: [Explanatio psalmorum]. *Aurelij Augustini tertia quinquagena*. Basileae, Joannes de Amerbach⁸, 1497, 2°. GW 2911, CKIP 647. – Lok. XVIII D 5/2, adligat.

Johann Amerbach i Johann Froben

GRATIANUS, kameduła: *Decretum. Cum apparatu Joannis Semecae et Bartholomaei Brixiensis*. Edd. Sebastianus Bradt. Basileae, Johannes Amerbach et Johannes Froben⁹, 1.07.1500, 4°. H 7918*, GW 11389, BMC III 792, IGI 4416, BAV G 137, CKIP 2470. – Lok. XVI A 13/4.

Michael Furter

GREGORIUS I MAGNUS, papież: [Dialogorum libri quattuor]. *Liber dialogorum sancti Gregorii pape*. Basileae, Michael Furter¹⁰, 1496, 4°. HC 7966*, GW 11403, BMC III 784, CKIP 2482. – Lok. II F 13.

GREGORIUS I MAGNUS, papież: [Homiliae super Ezechielem]. *Expositio beati Gregorij pape super Ezechielem in omelias*. [Basileae, Michael Furter], 1496, 4°. HC 7946*, GW 11427, BMC III 784, IGI 4435, BAV G 152, CKIP 2489. – Lok. II F 13/1a, adligat.

⁵ „Per Magistru[m] Ioanne[m] de Amerbach Lapidani quondam discipulu[m] accuratissima impressione apud Basileam”.

⁶ „Basileae p[er] magistru[m] ioannem de Amerbach”.

⁷ „Basileae p[er] magistru[m] ioannem de Amerbach”.

⁸ „Basileae p[er] magistru[m] ioannem de Amerbach”.

⁹ „In urbe insigni Basilea. Per magistru[m] Johannem Amerbach et Johannem froben de Ha[m]melburg”.

¹⁰ „Impressi ac diligentissime correcti Basilee per Michael[e]m Furter”.

GREGORIUS I MAGNUS, papież: [Regula pastoralis]. *Pastorale beati Gregorii pape*. Basileae, [Michael Furter]¹¹, 15.02.1496, 4°. H 7988*, GW 11447, BMC III 783, CKIP 2500. – Lok. II F 13/1b, adligat.

GREGORIUS I MAGNUS, papież: [Commentum super Cantica Canticorum]. *Expositio beati Gregorij pape super Cantica canticorum*. Basileae, [Michael Furter]¹², 13.03.1496, 4°. HC 7938*, GW 11416, BMC III 783, IGI 4434, BAV G 140, CKIP 2476. – Lok. II F 13/1c, adligat.

Pseudo-METHODIUS, bp, św.: [Revelationes divinae a sanctis angelii factae]. *De reuelatione facta ab angelo beato Methodio in carcere dete[n]to*. Edd. Sebastianus Bradt. Basileae, Michael Furter, 5.01.1498, 4°. HC 11124*, BMC III 785, CKIP 3718. – Lok. I G 2/2a, adligat.

Nicolaus Kesler

PETRUS LOMBARDUS: [Sententiarum libri IV]. *Textus Sententia[rum]*. Basileae, Nicolaus Kesler¹³, 28.02.1486, 2°. HC 10190*, BMC III 763, IGI 7637, CKIP 4336. – Lok. XVII C 12/3.

BREVIARIUM: *Breviarium Ordinis Fratrum Heremitarum Sancti Pauli primi heremita*. [Basileae, Nicolaus Kesler, 1486–1491], 8°. CIH 819. – Cimelia.

PETRUS LOMBARDUS: [Sententiarum libri IV]. *Textus Sententiarum cum conclusionibus [Henrici Gorichem] ac titulis questionu[m] sancti Thome Articulis q[ue] Parisien[sis] et in quibus m[a]g[iste]r co[m]mun[is] iter non tenet[ur]*. Basileae, Nicolaus Kesler¹⁴, [29]30.11.1489, 2°. H 10196*, BMC III 768, IGI 7640, CKIP 4343. – Lok. XVII A 4.

Pseudo-THOMAS DE AQUINO, dominikanin, św.: *Sancti Thome de Aquino scripta ad Hanibaldum[m] episcopu[m] super quattuor libros sententiarum*. Basileae, Nicolaus Kessler¹⁵, 1492, 2°. C 579, BMC III 770, CKIP 5341. – Lok. XVII A 4/1a, adligat.

GREGORIUS I MAGNUS, papież: [Moralia in Job]. *Moralia sancti Gregorij*. Basileae, Nicolaus Kessler¹⁶, 1496, 2°. HC 7934*, GW 11434, BMC III 772, IGI 4444, CKIP 2494. – Lok. II D 9/2.

¹¹ „In urbe Basiliensi arte impressoria perfectus”.

¹² „Impressa Basilee”.

¹³ „In egregia vrbe Basileen[sis]. Nicola[us] Kesler”.

¹⁴ „Impe[n]sis atq[ue] singulari opera Nicolai Keslers cuius Basileen[sis]”.

¹⁵ „In officina Nicolai kessler cuius Basiliensis impressa”.

¹⁶ „In officina Nicolai keslers Basilien[sis]”.

EUSEBIUS SOPHRONIUS HIERONYMUS, św.: [Epistolae. Pars I]. *Epistolarvm sancti Hieronymi pars prima*. Basileae, Nicolaus Kessler¹⁷, 1497, 2°. HC 8565*, BMC III 772, IGI 4745-A, BAV H 71, CKIP 2796. – Lok. XVIII D 3.

EUSEBIUS SOPHRONIUS HIERONYMUS, św.: [Epistolae. Pars II]. *Epistolarvm sancti Hieronymi pars secvnda*. Basileae, Nicolaus Kessler¹⁸, 1497, 2°. HC 8565*, BMC III 772, IGI 4745-A, BAV H 71, CKIP 2796. – Lok. XVIII D 3, adligat.

EUSEBIUS SOPHRONIUS HIERONYMUS, św.: [Epistolae. Pars III]. *Epistolarvm sancti Hieronymi pars tertia*. Basileae, Nicolaus Kessler¹⁹, 1497, 2°. HC 8565*, BMC III 772, IGI 4745-A, BAV H 71, CKIP 2796. – Lok. XVIII D 3, adligat.

Michael Wenssler

JUSTINIANUS: *Institutiones. Cum glossa ordinaria Accursii Florentini*. Basileae, Michael Wenssler²⁰, 31.05.1476, 2°. H 9499*, GW 7591, CKIP 1720. – Lok. XV A 2.

HUGO DE PRATO FLORIDO, dominikanin: *Sermones dominicales sup[er] euangelia et epistolas per totum annum*. [Basileae, Michael Wenssler, ca 1485], 2°. H 9002*, IGI 4922, BAV H 182, CKIP 2884. – Lok. IV D 4.

JUSTINIANUS: *Institutiones. Cum glossa ordinaria Accursii Florentini*. Basileae, Michael Wenssler²¹, 1486, 2°. H 9517*, GW 7612, BMC III 730, CKIP 1726. – Lok. XV B 1.

GRATIANUS, kameduła: *Decretum. Cum apparatu Bartholomaei Brixiensis et Joannis Semecae Teutonici*. Basileae, Michael Wenssler²², 1.09.1486, 2°. HC 7903*, BMC III 729, CKIP 2455. – Lok. XVI A 15/3.

GREGORIUS IX, papież: [Decretales, cum glossa Bernardi Parmensis Bottoni]. *Compilatio decretaliu[m] Gregorij IX*. Basileae, Michael Wenssler²³, 1486, 2°. H 8018*, BMC III 730, CKIP 2519. – Lok. XVI B 6.

BONIFACIUS VIII, papież: *Liber sextus Decretalium. Cum apparatu Joannis Andree*. Praeced. Joannes Andree: *Super arboribus consanguinitatis et affinitatis*. Basileae, impressus per Michaellem Wenssler²⁴, 1486, 2°. HC 3612*, GW 4877, BAV B 433, CKIP 1192. – Lok. XVI B 7.

CLEMENS V, papież: *Constitutiones Cleme[n]tis pape qui[n]ti, vna cu[m] apparatu dom[in]i Johannis Andree*. Acced. Decretales XX extravagantes que

¹⁷ „Nicolaus kesler [...] Basilea locum”.

¹⁸ „Nicolaus kesler [...] Basilea locum”.

¹⁹ „Nicolaus kesler [...] Basilea locum”.

²⁰ „Basilea, hoc studiosa manus labor ingeniu[m] Michahelis Wenslers exterse impresserat”.

²¹ „In officina Michaelis wenssler Basilee impressum”.

²² „In nobili urbe Basilea. Michael wenssler”.

²³ „Imp[re]ssa Basilee impensa atq[ue] diligentia Michaelis wenssler”.

²⁴ „Basilee, impressus per michaellem wenssler”.

emenaverunt post sextum. Basileae, impensa atq[ue] industria Michaelis Wenssler²⁵, 1486, 2°. HC 5437, GW 7104, BMC III 730, BAV C 363, CKIP 1639. – Lok. XVI B7/1a, adligat.

DECRETALES: *Decretales extrauagantes que emanauerunt post sextum*. Basileae, impensa atq[ue] industria Michaelis Wenssler²⁶, 1486, 2°. HC 5437, GW 7104, BMC III 730, BAV C 363, CKIP 1639. – Lok. XVI B7/1a, adligat.

Joannes DE MAGISTRIS: [Questiones super totum cursum logicae]. *Questiones sup[er] totu[m] cursum logice Magistri Johannis magistri*. Basileae, [Michael Wenssler, non post 25.05.1490], 4°. H 10450*, BMCIII 733, IGI 5944. – Lok. VII C 15/2.

Joannes DE MAGISTRIS: [Questiones super tota philosophia naturali]. *Questio[n]es perutiles sup[er] tota philosophia naturali magistri Joannis Magistris doctoris parisiensis cu[m] explanatio[n]e textus Aristotelis [secundu]m mente[m] doctoris subtilis Scoti*. Basileae, [Michael Wenssler, non post 25.05.1490], 4°. H 10450*, BMCIII 733, IGI 5944. – Lok. VII C 15/2a, adligat.

Armandus DE BELLOVISU, dominikanin: *De declaratione difficilium terminorum[m] tam theologie q[uam] philosophie ac logice*. Basileae, Michael Wenssler²⁷, 1.03.1491, 8°. GW 2501, IGI 856, CKIP 534. – Lok. VII H 1/4.

²⁵ „Basilee, impensa atq[ue] industria Michaelis wenssler”.

²⁶ „Basilee, impensa atq[ue] industria Michaelis wenssler”.

²⁷ „In insigni urbe Basileorum, impensis Michaelis Wenssler”.